

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 52812-09-24

לפני: כבוד השופטת דפנה ברק-ארז
כבוד השופט עופר גרוסקופף
כבוד השופטת רות רונן

העותרת: Shsemher Habte

נגד

המשיבים: 1. מדינת ישראל
2. Josaf Hagos
3. Sesay Tehme
4. Meerih Mogus
5. Dawit Bisrat

עתירה למתן צו על-תנאי ובקשה לצו ביניים

בשם העותרת: עו"ד אריה שרעבי

בשם המשיבה 1: עו"ד ערין ספדי-עטילה

פסק-דין

השופטת דפנה ברק-ארז:

1. העתירה שבפנינו נסבה על הסדר הטיעון שנעשה עם מי שהיו מעורבים באירוע האלים שבו קיפח את חייו בן זוגה של העותרת (להלן: המנוח).

הרקע העובדתי

2. ביום 22.10.2023 הוגש כתב אישום נגד המשיבים 2-5 (להלן: המשיבים), ובו יוחסה להם עבירה של חבלה בכוונה מחמירה בצוותא לפי סעיפים 329(א)(1) ו-29 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) בגין מעורבותם באירוע הנזכר (ת"פ 33452-10-23). יש לציין כי כבר מתחילת הדרך לא יוחסה למשיבים עבירת המתה.

3. על-פי הנטען, ביום 15.7.2024 בא-כוח פרקליטות מחוז מרכז (להלן: הפרקליטות) הודיע לבא-כוחה של העותרת כי מסתמנת הסכמה להסדר טיעון עם המשיבים אשר בהתאם לו הם יודו בכתב אישום מתוקן ויורשעו לפיו. בתוך כך נמסר

לבא-כוחה של העותרת כי בהתאם להסדר הטיעון המוצע – על המשיב 2 לא יוטל עונש מאסר והמדינה תסתפק בתקופת מעצרו; על המשיבים 3-4 יוטל עונש מאסר בפועל בן שנה וחצי; ואילו על המשיב 5 יוטל עונש מאסר בפועל בן שלוש שנים. כן הוצע כי המשיבים ישלמו לעותרת יחד ולחוד פיצוי בסך של 80,000 שקלים.

4. בו ביום פנה בא-כוחה של העותרת לפרקליטות בבקשה לשקול מחדש את הסדר הטיעון. בפנייתו זו הוא הטעים כי העבירה שבה הואשמו המשיבים בכתב האישום המקורי היא עבירה חמורה שהעונש הקבוע בצידה הוא עשרים שנות מאסר, וכי הענישה המוצעת במסגרת הסדר הטיעון אינה משקפת את חומרת המעשים המיוחסים למשיבים. עוד ציין בא-כוחה של העותרת כי התביעה עדיין לא הודיעה לעותרת מהם סעיפי העבירה שבהם יואשמו המשיבים במסגרתו של כתב האישום המתוקן. ביום 23.7.2024 השיב בא-כוח הפרקליטות כי לאחר שנבחנה עמדתה של העותרת, כפי שהובאה במכתבו של בא-כוחה, הוחלט להמשיך ולקדם את הסדר הטיעון. כן הובהר כי כתב האישום המתוקן טרם אושר בידי הגורמים הנדרשים, ועל כן בשלב זה עדיין לא ניתן להעבירו לעיונה של העותרת.

5. במענה לכך שלח בא-כוחה של העותרת הודעה נוספת לפרקליטות ביום 24.7.2024, בה צוין כי העותרת מבקשת להציג את טיעוניה לבית המשפט המחוזי לאחר הרשעתם של המשיבים ולפני שיישמעו הטיעונים לעונש. כמו כן, בא-כוחה של העותרת התרעם על כך שטרם הועבר אליו כתב האישום המתוקן, ושבאותו שלב, יום לפני הדיון, עדיין לא נמסר לו באלו עבירות יודו ויורשעו המשיבים. מאוחר יותר באותו יום, לאחר השעה חמש בערב, הועבר לעיונו של בא-כוחה של העותרת כתב האישום המתוקן, שבו שונה תיאור העובדות העומדות בבסיסו של האישום המקורי ושוננו גם סעיפי העבירה שיוחסו למשיבים. כן צוין בהודעת הדואר האלקטרוני שאליה צורף כתב האישום כי הסדר הטיעון נעשה לאחר שכלל טענותיה של העותרת נבחנו ונשקלו, וכי ככל שהיא מעוניינת בכך בא-כוחה רשאי להעלות טענות אלה על הכתב פעם נוספת.

6. למחרת, ביום 25.7.2024 התקיים דיון בבית המשפט המחוזי, שבו נכח גם בא-כוחה של העותרת. באי-כוח המדינה הציגו לבית המשפט את הסדר הטיעון, ובעשותם כן ציינו כי העותרת מתנגדת אליו, וכי הפרקליטות בחנה את טענותיה בקשר לכך. בתום הדיון הרשיע בית המשפט המחוזי את המשיבים, על בסיס הודאתם, במסגרתו של הסדר הטיעון בעבירות הבאות: המשיב 2 הורשע בעבירה של תקיפה בנסיבות מחמירות לפי סעיפי 379 ו-382(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); המשיבים 3

ו-4 הורשעו בעבירה של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 333 ו-29 לחוק העונשין; המשיב 5 הורשע בעבירה של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות בצוותא לפי סעיפים 333, 335(א)(1) ו-29 לחוק זה (השופטת מ' גרינברג).

7. בו ביום קבע בית המשפט המחוזי כי הדיון בטיעונים לעונש יתקיים בפניו ביום 24.9.2024. להשלמת התמונה יצוין כי ביום 15.8.2024 הקדים בית המשפט המחוזי, בהתאם להסכמת הצדדים, את הדיון ביומיים, כך שיתקיים ביום 22.9.2024.

8. ביום חמישי ה-19.9.2024, בחלוף למעלה מחודש וחצי וערב מועד הדיון שנקבע לטיעונים בעונש, הוגשה העתירה דנן, ולצדה בקשה למתן צו ביניים שכוון להשהיית ההליך בבית המשפט המחוזי עד להכרעה בעתירה דנן. בעתירה נטען, בעיקרו של דבר, כי הסדר הטיעון נוגד את האינטרס הציבורי, אינו צודק ואינו מייחס משקל מספיק לערך של קדושת החיים. כן נטען כי הוא מקל עם המשיבים יתר על המידה, בשים לב לכך שלגישתה של העותרת התיק אינו מעלה קשיים ראייתיים משמעותיים. עוד טוענת העותרת כי ההודעה על גיבוש הסדר הטיעון וקבלת עמדתה ביחס אליו נעשו "באופן פורמלי בלבד". העותרת מציינת שלא ניתנה לה זכות לעיין בכתב האישום המתוקן עובר להצגתו בבית המשפט המחוזי, וכן מלינה על כך שלא ניתנה לה שהות מספקת לשקול את צעדיה ביחס להסדר הטיעון. באשר למועד שבו הוגשה העתירה העותרת מציינת כי בשל קשיים כלכליים ואישיים לא עלה בידה להגישה בשלב מוקדם יותר.

9. בו ביום ניתנה החלטה אשר דחתה את בקשת העותרת למתן צו ביניים להקפאת ההליכים בבית המשפט המחוזי, וזאת בשים לב למועד שבו הוגשה העתירה, בסמיכות רבה למועד הדיון בטיעונים לעונש, אשר נקבע כאמור למעלה מחודש וחצי קודם להגשת העתירה. כמו כן, המשיבים התבקשו לעדכן עד ליום 23.9.2024 אם התקיים דיון בבית המשפט המחוזי בעניין הטיעונים לעונש.

10. ביום 23.9.2024 הודיעה המדינה כי הדיון בטיעונים לעונש התקיים ביום 22.9.2024 וכי למחרת, ביום 23.9.2024, ניתן גזר דינו של בית המשפט המחוזי. להשלמת התמונה יצוין כי בית המשפט המחוזי גזר את דינם של המשיבים כדלהלן: על המשיב 2 הושת מאסר בפועל החופף את תקופת מעצרו; על המשיבים 3-4 הושת עונש מאסר בפועל של 18 חודשים (בקיצוץ ימי מעצרם); על המשיב 5 נגזר מאסר בפועל בן 36 חודשים (בקיצוץ ימי מעצרו). כמו כן הוטלו על המשיבים מאסרים על תנאי ונקבע כי הם ישלמו לעותרת פיצוי בסך של 80,000 שקלים.

11. ביום 6.10.2024 ניתנה החלטה אשר הורתה למשיבים להגיש תגובה מקדמית קצרה לעתירה שתכלול התייחסות, בין היתר "לאופן שבו יודעה העותרת ביחס להסדר הטיעון במקרה זה ולשאלת השיהוי".

12. בתגובתה המקדמית מיום 15.10.2024 טוענת המדינה כי דין העתירה להידחות בשל השיהוי שנפל בהגשתה. בהקשר זה מדגישה המדינה כי העתירה הוגשה למעלה מחודש וחצי לאחר שאושר הסדר הטיעון, ולמעלה מחודשיים מעת שנודע לעותרת ולבא-כוחה עליו. כן הודגש כי מדובר, הלכה למעשה, במעשה עשוי, בשים לב לכך שהמשיבים כבר הורשעו בהתאם להסדר הטיעון.

13. באשר לאופן שבו יודעה העותרת ביחס להסדר הטיעון טוענת המדינה כי מבחינה פורמאלית חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001 (להלן: חוק זכויות נפגעי עבירה או החוק) חל על "מי שנפגע במישרין מעבירה, וכן בן משפחה של מי שהעבירה גרמה למותו". בהקשר זה נטען כי המשיבים 2-5 לא הואשמו או הורשעו בעבירת המתה, ועל כן עמדתה הפרשנית של המדינה היא כי החוק כלל לא חל העותרת. לצד זאת, נטען כי הלכה למעשה ניתנו לעותרת "כלל הזכויות המפורטות בחוק זכויות נפגעי עבירה".

14. המדינה מדגישה עוד כי כבר ביום 15.7.2024 נמסר לבא-כוחה של העותרת כי מסתמנת הסכמה "לגיבוש הסדר הטיעון, על פרטיו וכן את השיקולים העומדים מאחורי ההסדר". בהמשך לכך, על-פי הנטען, העביר בא כוחה של העותרת את נימוקיה להתנגדות להסדר הטיעון, עוד בטרם התקבלה החלטה של המדינה ביחס אליו. המדינה טוענת עוד כי עובר לקבלת ההחלטה ביחס להסדר הטיעון נשקלו טענותיה של העותרת בקשר אליו, ורק לאחר מכן ביום 23.7.2024 הוחלט לקדמו. בו ביום הודיעה המדינה לבא כוח העותרת כי הוחלט לקבל את הסדר הטיעון וכי עומדת בפניו האפשרות להעלות את טענותיה של העותרת בהקשר זה בשנית על מנת שיובאו בפני הפרקליטות. בהקשר זה נטען כי העותרת בחרה שלא לעשות כן, כך שהעתירה לוקה גם באי-מיצוי הליכים. כמו כן המדינה מציינת כי בדיון שנערך בבית המשפט המחוזי צוין כי העותרת מתנגדת להסדר הטיעון וכי בא-כוחה אף נכח בדיון. מכל מקום, המדינה מטעימה כי מדובר בסוגיה שבה מסור לרשויות התביעה שיקול דעת רחב, וכי העתירה דנן אינה נופלת לאחד החריגים המצדיקים התערבות בשיקול דעת זה. המדינה אף מדגישה שהסדר הטיעון נעשה כתולדה של הליך גישור שנערך בחסותו של בית המשפט.

15. נסיבות המקרה שלפנינו הן מורכבות ומצערות. יחד עם זאת, ועם כל ההבנה להתנגדותה של העותרת להסדר הטיעון – אין מנוס מדחיית העתירה על הסף בשל השיהוי שנפל בהגשתה.

16. הסדר הטיעון אושר על-ידי בית המשפט המחוזי כבר ביום 25.7.2024, וניתן פסק דין במסגרתו המשיבים הורשעו בהתאם להודאתם. כבר באותו יום נקבע מועד לדיון בטיעונים לעונש, ומועד זה היה ידוע לבא-כוחה של העותרת. העתירה דנן הוגשה ביום 19.9.2024, בחלוף למעלה מחודש וחצי, וזאת ביום חמישי, פחות משלושה ימים עובר למועד הדיון בטיעונים לעונש שהיה קבוע באותה עת ליום ראשון בשבוע שלאחר מכן. השיהוי שבו לוקה העתירה יוצר מחסום גבוה במיוחד בהשתלבו בכך שהעתירה מבקשת, הלכה למעשה, להביא לביטולו של מעשה עשוי, המתבטא בפסק הדין שניתן על-ידי בית המשפט המחוזי ביום 25.7.2024 במסגרתו הורשעו המשיבים בהתאם להסדר הטיעון. במצב דברים זה אין מנוס מדחיית העתירה. יתר על כן, המשיבים הודו במיוחד להם והורשעו בהתאם לכתב האישום המתוקן תוך שהם מסתמכים על הסדר הטיעון. בשלב שבו העתירה הוגשה, בסמיכות ממשית לדיון בטיעונים לעונש, שינוי מצבם של המשיבים לרעה מטה את הכף לעבר דחיית העתירה (ראו והשוו: בג"ץ 5129/21 סטל נ' משטרת ישראל מפלג תביעות תל אביב, פסקה 8 (10.10.2021) (להלן: עניין סטל)).

17. למעלה מן הצורך, ניתן להוסיף כי אף לגופם של דברים לא עלה בידי העותרת להצביע על פגם בהפעלת שיקול דעתן של רשויות התביעה, המצדיק התערבות שיפוטית. זאת, בין היתר בהתחשב בכך ששיקול דעת זה הוא רחב, ומאחר שהתביעה רשאית להתחשב בקשיים הקיימים בחומר הראיות בתיק, ובהשפעתם על הסיכויים הלכאוריים להרשעה או לזיכוי ללא הסדר טיעון. כידוע, מידת התערבותו של בית משפט זה בהחלטה של רשויות התביעה להגיע להסדר טיעון היא מוגבלת (ראו: בג"ץ 1353/11 שריר נ' פרקליטות המדינה, פסקה 4 (7.4.2011); עניין סטל בפסקה 9). בנסיבות העניין לא מצאנו כי טענות העותרת מגלות עילה להתערבות בשיקול דעתה של התביעה במקרה דנן.

18. לצד זאת, לא נוכל לסיים מבלי להביע אי-נחת מן האופן שבו יודעה העותרת ביחס לפרטיו המלאים של הסדר הטיעון, ממש ערב הדיון. אכן, בנסיבות העניין, המדינה העלתה ספק ביחס לתחולתו של חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001. אולם, לצד זאת היא טענה שנהגה על-פי האמור בו. דומה כי בנסיבות שבהן המדינה החליטה לקבל

על עצמה ליידע את הנוגעים בדבר ביחס להסדר הטיעון – ועל כך יש לברך כמובן – ניתן היה לצפות שתעשה כן באופן שנותן אפשרות אמיתית להשמיע את הטענות ביחס אליו. כלומר, היה מקום למסירת העדכון המלא לגבי תוכנו של ההסדר לעותרת במועד מוקדם יותר שיאפשר לה להכין את עצמה לקראת מסירת עמדתה בנוגע להסדר הטיעון. הדבר לא נעשה במקרה דנן, ויש להצטער על כך. כפי שציינתי במקום אחר, "קיומה של סמיכות זמנים קרובה במיוחד בין מסירת התנגדותו של נפגע העבירה (או, כמו בעניינו, משפחתו) להסדר הטיעון לבין חתימה על ההסדר עשויה לעורר תהיה שמא מדובר ב'מהלך סרק' לאחר שדעת התביעה כבר ננעלה" (ראו: בג"ץ 6689/12 עזבון המנוח סלאח ראפת ז"ל נ' היועץ המשפטי לממשלה, בפסקה 17 (4.12.2013)). ככל שהדברים נעשים באופן מזורז הדבר עלול לפגוע בתחושת ההגינות של משפחתו של קורבן העבירה, גם כאשר לא נפל פגם בשיקול דעתן המהותי של רשויות התביעה.

19. בנסיבות העניין, הדברים אמורים במבט הצופה פני עתיד, ואין בהם כדי להצדיק התערבות בשלב כה מאוחר של ההליך לאחר שהמשיבים הורשעו על-פי הסדר הטיעון והעתירה בוששה להגיע. איננו מתעלמים מטענותיה של העותרת ביחס לקשייה האישיים שעמדו ביסוד השיהוי, אולם השלכת הדברים על ההליך הפלילי והגינותו היא מכרעת במקרה מסוג זה.

20. במאמר מוסגר נוסיף כי העתירה הנוכחית אינה המסגרת המתאימה לדיון מלא בטענתה של המדינה כי חוק זכויות נפגעי עבירה אינו חל במקרה זה. ניתן לטעון כי תכלית החוק, שנועד ליתן מעמד בהליך למי שאיבדו את היקרים להם מכול באירוע קשה, עשויה ללמד כי יש להחילו גם כאשר לא מיוחסת לאדם המעורב באירוע שהוביל למוות עבירה שהיא מבחינה טכנית עבירת המתה. מכל מקום, נשאר שאלה פרשנית זו לעת מצוא, ולא ניטע בה מסמרות.

21. סוף דבר: דין העתירה להידחות. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

ניתן היום, י"ח חשוון תשפ"ה (19 נובמבר 2024).

רות רונן
שופטת

עופר גרוסקופף
שופט

דפנה ברק-ארז
שופטת